

PRAŽSKOU PŘÍRODOU POPÁTÉ RADOTÍNSKO aneb ZE SÍDLIŠTĚ DO MINULOSTI

Datum: sobota 21. března 2009

Doprava, jízdné:

Sraz v nádražní hale u odjezdu do 6.35 hod. z důvodu možnosti zakoupení cenově výhodnější společné skupinové jízdenky. Odjezd rychlíkem č. 864 (z Brna) v **6.56 hod.** s příjezdem do stanice Praha hl. n. v 8.22 hod.

Odtud cca 5 min. pěšky k Masarykovu nádraží na stanici metra trasy B Náměstí Republiky, dále směrem Zličín do předposlední stanice Stodůlky.

Z Radotína zpět na nádraží Praha-Smíchov osobními vlaky s odjezdy mezi 15. až 17. hod. vždy ve 27. a 57. min., jízda trvá 18 min. K přesunu na hlavní nádraží je nejvýhodnější cesta metrem ve směru Černý Most do stanice Náměstí Republiky a poté stejnou cestou jako ráno.

Pro cestování pražskou MHD jsou potřeba jízdenky **za 26 Kč**, děti od 6 do 15 let **za 13 Kč**, senioři starší 70 let **zdarma**.

Časy odjezdů rychlíků do Pardubic: 16. až 18 hod. vždy v 09. a 40. min.

Popis trasy:

M metro B Stodůlky – skanzen Řepora – *předpokládaný příchod kolem 9.30 hod., speciálně pro nás bude od 9. hod. na místě průvodce (oficiálně otevřeno od dubna), vstupné – dospělí = 80 Kč, důchodci a studenti = 60 Kč, děti od 6 let = 40 Kč* – Řeporyje – Ořech – Kalinův Mlýn – Č Cikánka – **NEZN.** Radotínské údolí – Radotín = **15 km.**

Povrch a profil trasy:

Převážně zpevněné cesty (silnice); mírně zvlněný.

Občerstvení:

Restaurace v supermarketu Billa (cca 600 m od skanzenu Řepora), Radotín, v ostatních místech nejisté.

Výlet připravil, vede a příjemný první jarní vzduch do plic přeje:

Miloš Kajzlík

Průchozí místa na trase:

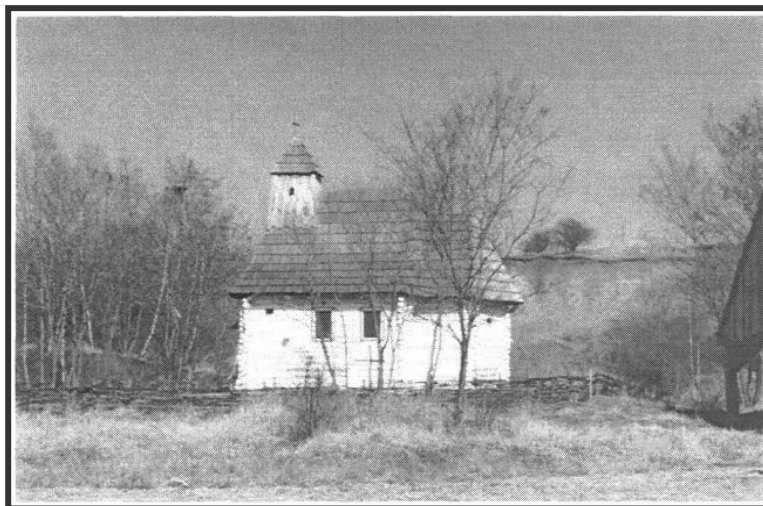
Stodůlky – část sídlištního komplexu Jihozápadní Město budovaná od roku 1979, při jeho výstavbě zjištěno pravěké sídliště s pohřebištěm a nálezy šňůrové keramiky

Řepora – volná prohlídka, informace o tomto místě v příloze

Řeporyje – původně čtvercový románský kostel sv. Petra a Pavla ze 2. čtvrtiny 12. století se čtyřmi postranními apsidami, hranolovou věží a vstupními dveřmi se zajímavě řešeným rokokovým zámekem s klikou a držadlem, tři apsidy ubourány při barokní přestavbě v roce 1772, další úpravy počátkem 20. století, pohřebiště lidu únětické kultury

Ořech – obec obklopená ze tří stran (kromě západní) hranicemi Prahy; z původně gotického kostela Stětí sv. Jana Křtitele zachována loď se středním pilířem, při přestavbách postupně postaven presbytář (v letech 1733 – 1736), novorománská věž (v letech 1858 – 1859) a sakristie (v roce 1904), v interiéru sochy Metoděje (autor J. V. Myslbek, rok 1870) a Cyrila (autor V. Levý); na průčelí barokní fary ze 2. čtvrtiny 18. století pamětní deska spisovatele J. Š. Baara působícího zde jako farář v obdobích 1895 – 1897 a 1909 – 1919

Radotínské údolí – od roku 1950 přírodní rezervace a od roku 1972 navíc součást CHKO Český kras, kaňon s významnými geologickými profily z období siluru a devonu a množstvím nevdědných geomorfologických a krasových jevů, výskyt teplomilných (v menším rozsahu i chladnomilných) skalních společenstev a pozoruhodného hmyzu; velmi negativní vliv má cementárna z roku 1961

S T Ř E D O V Ě K É M Ě S T E Č K O Ř E P O R A

Píše se rok 1999 a na území bývalé těžebny cihlářské hlíny zvané "Hliník", ještě nedávno zapomenutým a nepřilíživým územím s množstvím černých skládek, se skupina investorů rozhodla založit akciovou společnost, která vdechla život u nás zcela novému a ojedinělému historicko-ekologickému projektu, který nás vrátil o několik století zpět.

Píše se rok 2002, který je rokem otevření středověkého skanzenu, jehož hlavním záměrem je přiblížit nejširší veřejnosti realie středověkého období ve věrohodně ztvárněném prostředí imaginárního českého venkovského městečka, postaveného v zajímavé přírodní lokalitě z tradičních materiálů, vybaveného replikami historických předmětů a oživeného dobovými postavami a ději. Tento projekt ve svém praktickém důsledku přispívá k revitalizaci zdevastovaného území na periferii hlavního města Prahy.

Píše se rok 1402 a v městečku v blízkosti královského města Prahy žijí lidé, kteří se živí vyrýváním z půdy rostliny, která má velice dlouhé kořeny. Tuto rostlinu již dávno používali ranhojiči a kořenářky pro léčení neduhů našich předků. Rostlina se jmenuje řepík a lidem, kteří ji ze země vyrývají, se říká řepojci. Proto naše městečko nese název Řepora.

My lidé z Řepory bydlíme celkem v šesti usedlostech s obytnými domy a hospodářskými stavbami. Máme svůj vlastní kostelík a tržnici, obojí je pro nás velice potřebné. Scházíme se na centrálním náměstí, kde se konají všechny naše slavnosti a je tam čím dál tím víc lidí. Chlapi chodí večer do krčmy našeho rychtáře, zatímco ženy máchají prádlo v některém z našich rybníčků. Náš pán, který vlastní dřevčickou tvrz, kdesi na východě od Prahy, nás donutil vystavět okolo městečka vodní a palisádové opevnění se třemi branami. Vzhledem k neustálým nepokojům jsme nakonec moc rádi, i když to bylo hodně práce a úsilí. Pro svoji bezpečnost si usmyslil, že mu musíme vybudovat tvrz, která by v budoucnu měla přispět k jeho a doufejme i naší obraně v případě napadení města.

Všechny naše stavby jsou postaveny ze dřeva a hlíny, kryté slaměnými došky či dřevěným šindelem. Jsou to obvyklé stavební materiály. Zděné usedlosti byly nanejvýš komory či sýpky, sloužící k uskladnění životně důležitých potravin, případně ohradní zidky. Tvary domů se strmými střechami, vysokými dýmnými jizbami s roubenými klenbami a trojicemi okenních otvorů se vážou na náš způsob vytápění. Komín je pro nás konstrukčně náročné zařízení, proto máme v obytných jizbách tzv. dýmný otvor, který se nachází v horní polovině štítové stěny domu. Kouř volně stoupá do prostoru pod zvýšeným stropem a odchází ven tímto otvorem. Hladina kouře se udržuje v úrovni dýmného otvoru a tak nás, kteří žijeme ve spodní polovině jizby, neobtěžuje. Hranici mezi zakouřeným a nezakouřeným prostorem tvoří takzvané polenice, což jsou klády procházející napříč jizbou. My je využíváme pro sušení oděvů, dřeva, přikrývek a podobně.

Uspořádání obytných jizeb je stejné jako jej měli naši předkové po staletí a věříme, že tak zůstane i v pozdějších letech, neboť nám velice vyhovuje. V rohu při vstupní stěně je vždy topeniště, obvykle kamenná plotna s pecí, úhlopříčně v protilehlém koutě stojí stůl s lavicemi, v dalším rohu při štítové stěně je jednoduché lůžko. Spí se však i jinde, v podstřešním prostoru nebo jen tak na zemi na hromadě slámy.

Jednoduchá malovaná výzdoba některých stavení, zejména ornamenty a rámy kolem oken a dveří, souvisí s ochranou našich příbytků před vniknutím zlých démonů, temných sil, jejichž působení tady nechceme.

Píše se rok ale to už si doplníte spolu s námi!

Obyvatelé městečka Řepora Vám děkují za Vaši návštěvu!

POPIS NAVŠTĚVOVANÝCH MÍST

- 1. Jižní vstupní brána:** Od jihu, při cestě z obce Řeporyje, náznakově chráněno palisádovou hradbou. Brána je osazena břevnem se symbolem městečka – rostlinou řepíku lékařského. „Za hradbami“ je situována plužina (polnosti) s typickými zemědělskými plodinami.
- 2. Usedlost špýcharového domu:** V čele usedlosti stojí kolna s vjezdem. Na ní navazuje trojdílný obytný dům, který je do náměstí oproti ostatním domům obrácen zadní komorou (špýcharem). Na jižní straně má dýmnou jizbu s roubenou klenbou.
- 3. Usedlost rychtáře (krčma):** Největší a nejbohatší usedlost ve městečku dominuje jižní straně náměstí. Stojí zde mohutný trojdílný špýcharový dům s prostornou vysokou jizbou a patrovým špýcharem v zadním dílu. Roubené stěny jsou zabaleny do „kožichu“, na této hliněné omazávce je červeně malované kvádrování. Horní podlaží patrové sýpky je dostupné ze síně po vnitřní pavlači. Naproti domu se nalézá patrová roubená sýpka s pavlačí na jižní straně. V zadní části dvora vznikne ještě polygonální stodola a samostatná chlebová pec.
- 4. Usedlost rolníka:** Usedlost se skládá ze dvou objektů. Prvním je trojdílný dům tvořený dýmnou jizbou s roubenou klenbou, vstupní síní se stěnami vypletenými proutím a omazanými hlínou a roubenou komorou. Druhým je patrová sýpka se zděným přízemím a roubeným patrem. Na dvoře usedlosti, z jedné strany vymezeném bariérou ze suchých větví, je umístěn hnojník a klát (včelí úl).
- 5. Usedlost hrnčíře:** V čele této nejvýchodnější usedlosti na jižní straně náměstí stojí trojdílný roubený dům s dýmnou jizbou a rovným povalovým stropem. Trojice okenních otvorů orientována do dvora. Střední část domu, síň, má stěny zbudované hrázděnou konstrukcí. Naproti domu je roubená přízemní sýpka s malou pavláčkou. Na dvoře je hrnčířská pec.
- 6. Usedlost kováře:** Řemeslnická usedlost sestávající ze dvou roubených objektů: dvouprostorového domu s kovářskou dílnou a obytnou dýmnou jizbou, a kolmo navazující stodoly. Před kovářskou dílnou stojí dřevěná podsíň – venkovní pracovní prostor. Uvnitř dílny nad výhní je dřevěný dymník, sloužící k odvodu kouře. K usedlosti patří rozlehlý dvůr vymezený jednoduchou dřevěnou ohradou, v jehož středu stojí oboroh – seník.
- 7. Východní vstupní brána:** Věžovitá brána dřevěné sloupové konstrukce uzavíratelná padací mříží s bedněným obranným patrem. Na vnější straně brány je zavěšen historický znak Českého království, novodobé znaky městské části Praha 13 (se zlatou mušlí sv. Jakuba a stříbrnou zdí) a městské části Řeporyje (s řepíkem lékařským) a znak městečka Řepora, vycházející z historických městských znaků a symbolu obyvatel Řepory – vyrývání řepíku lékařského.
- 8. Západní vstupní brána:** Brána jednoduchého vidlicového typu, který je v různých obměnách použit i na jiných místech areálu. Na horním břevnu je umístěn symbol městečka, rostlina řepíku lékařského. K bráně přiléhá patrová stavba strážní věže, jejíž roubené přízemí v „kožichu“ (omazané hlínou) obsahuje „hladomornu“, přístupnou pouze malým otvorem v podlaze patra.
- 9. Šibeniční vršek:** V severní části rozlehlé louky, „za hradbami“ městečka, je umístěno dobové popraviště se šibenicí a dalšími nezbytnými potřebami.
- 10. Boží muka:** Jako symbol proti řádění zlých sil se tradičně se stavěly na nebezpečném území „zemi nikoho“, které si zlé síly snadno přivlastňují.
- 11. Posvátný strom:** V pohanských dobách lidé uctívali množství přírodních bohů, sídlících například ve stromech. Proto na ně zavěšovali nebo do nich zabodávali různé mytologické předměty, v našem případě lebku posvátného koně – atribut nejvýznamnějšího slovanského božstva.
- 12. Tvrz:** Feudální sídlo majitele městečka, zatím stavebně nedokončené. Hlavní budovou tvrze bude věž s hospodářským stavením, obytným patrem a obranným podstřešením.
- 13. Pohanské kultovní místo:** Kruhové obětiště vymezené vztyčenými kameny a zejména dřevěnými idoly – modlami (personifikovaným zpřítomněním slovanských bohů). K neznámějším patřili Svantovit, Perun, Veles. Historicky však toto místo včetně posvátného stromu s areálem středověkého městečka přímo nesouvisí.
- 14. Kostelík:** Roubený kostelík s věžovitou zvonící stojí uprostřed severní strany náměstí. Je obklopen hřbitovem se vstupní brankou ve vyplétaném oplocení. K jednolodnímu prostoru se připojuje polygonální presbytář, oddělený vítězným obloukem. Loď i presbytář mají trámový strop s deskovým záklopem. Na tribunu se vstupuje poklopem po žebříku. Obílené stěny mají jednoduchou výzdobu červeným linkováním, interiér má barevnou ornamentální výmalbu.
- 15. Pranýř:** Výstražný symbol právní moci a zároveň prostředek výkonu lehčích trestů. Polonahý provinilec byl k praní připoután a někdy pomazán medem, aby byl více trápen hmyzem.
- 16. Tržnice:** Velká otevřená stavba rámové konstrukce, s otevřenými stěnami, sloužící ke shromáždění většího počtu lidí.
- 17. Studna:** Studna s dřevěným roubením (až ke dnu v hloubce 2 m) a s vahadlem usnadňujícím pomocí protizávaží manipulaci s vědrem (okovem) bývala hlavním veřejným zdrojem pitné vody.
- 18. Usedlost domkáře:** Jediná usedlost na severní straně náměstí a zároveň nejmenší a nejprostší usedlost, obydli chudiny, tvořené dvoudílným roubeným domem, který má v čele jizbu s povalovou klenbou. V prostoru síně je ohrádka pro domácí zvířata. Dvůr je vymezen jednoduchou ohradou a svisle vyplétaným plotem se vstupní brankou.

A B E C E D N Í S L O V N Í K P O J M Ů

Došky: nejběžnější typ střešní krytiny od středověku až po 19. století – došky jsou svazky slámy, případně rákosu – střecha se došky „pošívá“.

Dýmná jizba: typ obytné místnosti středověkých domů – dýmná jizba měla v rohu místné topeniště, které se odtud přímo obsluhovalo – charakteristickým znakem je trojice oken v některé, obvykle štítové, stěně (dvě okna umístěná dole a jedno nahoře – horní okno sloužilo k odvodu dýmu).

Dymník: předchůdce komína (obvykle dřevěný), sloužící k volnému odchodu kouře.

Hrázděná stěna: stěna domu či jiné stavby, sestávající z dřevěné kostry a výplně, obvykle tvořené tyčkami vypletenými proutím a omazanými mazanicí.

Komora: místnost v zadní části domu (někdy i samostatně stojící), sloužící k uskladnění potravin, nářadí a cenností, případně i k letnímu obývání.

Mazanice: materiál na omazávání dřevěných konstrukcí, zejména stěn a spár mezi kládami – skladba: jílovitá hlína, nasekaná sláma, případně další příměsi (písek, zvířecí chlupy atd.) – mazanina dřevo chrání a zároveň působí jako tepelná izolace.

Palisáda: hradba sestavená ze zahrocených vztyčených dřevěných kůlů.

Pec: v jizbě domu sloužila jak k vytápění, tak k pečení chleba – středověké pece byly postavené z kamenů a hlíny – obsluhovaly se přímo z obytné dýmné jizby, kam také volně odcházel kouř, před pecí byla podesta, kde se vařilo na otevřeném ohni.

Povalový strop: strop z neotesaných kuláčů (povalů) – ve středověku někdy přecházel do roubené klenby.

Roubená klenba: klenba obytných i (vzácně) hospodářských místností, sroubená z neotesaných kuláčů – obvykle přechází do povalového stropu.

Roubená stěna: stěna postavená z kmenů (v pozdější době částečně opracovaných trámů), v rozích spojovaná prostým přeložením v místech záseků s ponechanými přesahy kmenů (později na tzv. zámek či rybinu již bez přesahů) – mezery mezi kmeny se vyplňovaly mazanicí, někdy se mazanicí omítala (balila do kožichu) celá stěna.

Síň: vstupní prostor umístěný uprostřed mezi obytnou a hospodářskou částí.

Stodola: samostatná stavba k uskladnění sena a slámy.

Sýpka (špýchar): samostatně stojící přízemní či patrová stavba k uskladnění obilí – často nejvýstavnější stavba usedlosti.

Šindel: střešní krytina ze štípaných polen jehličnatého dřeva.

Špýcharový dům: patrová zadní komorová část domu, sloužící k uskladnění obilí (plní funkci sýpky).

Trojdílná dispozice: nejobvyklejší uspořádání venkovského i městského domu, obytných paláců, tvrzí i hradů a dalších obytných staveb, rozšířené od středověku až do počátku 20. století – obytné stavby mají tři základní části: obytnou jizbu (světnici), vstupní síň a skladovací či hospodářskou komoru (chlév).

Usedlost: základní skladebná jednotka na vesnici či na malém městě, sestávající z obytného domu, hospodářských staveb a ohrazení – k usedlosti patřila také orná půda (tzv. plužina).